

Носач Наталія Володимирівна

студент магістратури

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-324-1-23>

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Децентралізація в Україні – це процес передачі більшої влади та фінансових ресурсів з центрального рівня управління до місцевих органів влади. Цей процес розпочався у 2014 році та має значний вплив на місцеві фінанси в країні.

Україна розділена на області, райони та громади. Кожен рівень має свій місцевий бюджет, який формується з різних джерел доходів, включаючи податки, субвенції від держави, а також власні доходи, які збираються на місці.

Один з інструментів, що використовується для впровадження регіональної економічної політики держави, – це місцеві фінанси [1]. Підвищення фінансового (бюджетного) потенціалу місцевих фінансів має прямий вплив на якість життя населення, боротьбу з бідністю та зниження рівня інфляції. Місцеві фінанси представляють собою загальну суму фінансових ресурсів, що перебувають під управлінням органів місцевого самоврядування, і вони важливі при формуванні, розподілі, використанні та розширенні фінансового потенціалу об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

Організація місцевих фінансів передбачає обов'язкове визначення функцій та повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням, чіткий розподіл джерел доходів і видатків між державними і місцевими бюджетами, а також надання відповідних власних доходів місцевим органам [2]. Важливо також забезпечити самостійність у формуванні та використанні фінансових ресурсів, забезпечити державну фінансову підтримку найменш

розвиненим територіальним громадам, здійснювати фінансове вирівнювання, стимулювати збільшення доходів як державних, так і місцевих бюджетів, раціонально використовувати матеріальні та фінансові ресурси, а також постійно контролювати використання наявних ресурсів та дотримуватися прозорості та відкритості у формуванні та використанні фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Основними джерелами місцевих фінансів можуть бути такі: державні кошти, які передаються органам місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства, власні кошти місцевих органів, запозичені кошти або комунальні кредити.

Складовими місцевих фінансів є місцеві бюджети, включаючи цільові фонди органів місцевого самоврядування, комунальні кредити, місцеві позики, місцеве господарство і об'єкти комунальної власності. Фінансові ресурси можуть бути отримані через кредитні та страхові організації, а також від підприємств з місцевою формою власності. Підприємства, які функціонують і здійснюють господарську діяльність на території місцевих утворень, також беруть участь у формуванні місцевих фінансів.

Джерелом місцевих фінансів є цільові фонди органів місцевого самоврядування. Цільовий фонд є частиною спеціального фонду місцевого бюджету та призначений для використання у визначені цілі. Він створюється з метою надходження додаткових фінансових ресурсів до спеціального фонду місцевого бюджету з метою фінансування витрат на вирішення завдань соціально-економічного розвитку території, соціального захисту населення, зміцнення та розвитку місцевого самоврядування і проведення загальноміських заходів.

Місцеві запозичення є одним із джерел фінансового забезпечення розвитку місцевого самоврядування і потужним фінансовим інструментом, що допомагає успішно вирішувати їх поточні та довгострокові проблеми. Один із найбільш розповсюджених методів мобілізації фінансових ресурсів органами

місцевого самоврядування – це випуск місцевих облігацій. Ринок муніципальних облігацій в Україні на сьогодні майже не існує.

Значний потенціал для збільшення доходів має місцеве господарство, комунальна власність та інші активи, які служать джерелом отримання доходів місцевого самоврядування та задоволення соціально-економічних потреб населення на відповідній території. Основу місцевого господарства складають об'єкти комунальної власності. Суб'єкти господарювання, які мають комунальну форму власності, виступають як платники як загальнодержавних, так і місцевих податків і зборів. Отже, вони здійснюють важливий внесок у дохідну частину місцевих бюджетів, що підкреслює важливість ефективного управління об'єктами комунальної власності.

Держава надає субвенції місцевим бюджетам для забезпечення фінансового забезпечення різних програм і проєктів. Ці субвенції можуть бути спрямовані на розвиток інфраструктури, охорону здоров'я, освіту, соціальні послуги тощо.

Місцеві органи влади мають право встановлювати деякі місцеві податки та збори, які сплачуються на їхній території. Це дозволяє збирати додаткові ресурси для місцевого розвитку.

З введенням децентралізації місцеві органи влади стали більш відповідальними за свої фінанси і ефективність витрат. Це сприяє більш ефективному управлінню фінансовими ресурсами та розвитку місцевих громад.

Фінансова (бюджетна) децентралізація в Україні має свої позитивні та негативні сторони [3].

Переваги полягають у наступному:

- місцеві бюджети отримали фінансову незалежність, і об'єднані територіальні громади отримали право на прямі міжбюджетні відносини;

- збільшено кількість податків і визначено частку доходів, яка залишається на місцях і не спрямовується до загальнодержавного бюджету;

– введено нові види трансфертів, включаючи базову дотацію та субвенції, такі як освітня, медична та реверсна дотація;

– органи місцевого самоврядування мають можливість брати позики під власні гарантії від міжнародних фінансових організацій, які можуть бути використані на розвиток соціальної інфраструктури.

До недоліків можна віднести наступне:

– необхідно здійснити кардинальну реформування структури бюджетної системи, яка повинна відповідати новим вимогам і завданням;

– відсутність достатніх джерел фінансування на державному та регіональному рівнях призводить до неефективного управління місцевими фінансами.

Децентралізація також створює виклики, такі як нерівномірність фінансових можливостей різних регіонів, але вона також має потенціал для підвищення якості життя мешканців та стимулювання розвитку регіонів.

Література:

1. Луніна І.О., Булана О.О., Фролова Н.Б. та ін. Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації : кол. моногр. / за ред. д.е.н. І.О. Луніной; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2014. 296 с.

2. Карлін М.І., Шулик Ю.В., Кулай А.В. та ін. Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення : монографія / за ред. д.е.н. проф. М.І. Карліна. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 364 с.

3. Коваленко В.В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України. *ScienceRise*. 2015. № 2(3). С. 43–46.